



דתישכונע

פרשת כי תבוא, תש"פ, מספר 1384

התחדשות בעבודת ה'

יאיר ברקאי

מתייחס לתהליך הנתניה והאלשיך לתהליך ההטמעה.

3. אור החיים³

היום הזה וגו'... ונראה שכוונת הכתוב היא על זה הדרך לפי שכל התורה ציווה אותה ה' בהר סיני, בין דברים שיש בהם קום עשה באותו זמן בין דברים שאינם בקום עשה אלא לאחר זמן, כאותם האמורים בפרשה זאת בכורים ומעשרות שאינם נוהגים אלא בארץ. וציווה ה' אותם הגם שלא היה זמנם מטעם כדי ללמוד אותם ולקבל שכר על קבלתם, ואמר להם משה כי הן היום מצוה אותם לעשות החוקים האלה שהם בכורים ומעשרות שעד היום נצטוו ללמוד דיניהם לבד והיום הזה מצוה אותם לעשות כי הגיעו לארץ, ותיבת "היום" לאו דווקא, אלא זכר זמן המוכן בשם "היום הזה".

בעל "אור החיים" מציין את העובדה, ש"היום הזה" מכוון למועד הקרוב של כניסת העם לארץ. עד כה, המצוות התלויות בארץ, כדוגמת הביכורים והמעשרות המוזכרים בפרשתנו, היו בחזקת מצוות שלימודן וקבלתן מזכות בשכר, אך מעת כניסתם ארצה הן הופכות למצוות "קום ועשה".

ב. דרך הדרש

1. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת כי תבוא

סימן א

...מהו "היום הזה ה' א-להיך" וכי עד עכשיו לא ציווה הקדוש ברוך הוא את ישראל? והלא אותה שנה שנת ארבעים הייתה, שנאמר: "ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש" (דב' א:ג), ומה ת"ל "היום הזה"? אלא כך אמר משה לישראל: בכל יום יהא התורה חביבה עליכם כאילו היום הזה קבלתם אותה מהר סיני.⁴

השאלה מנוסחת בדרך דומה לפרשנות הפשט, אך תשובת הדרש פונה לכיוון מידותיו של האדם בעבודת הבורא, בתלמוד תורה ובתפילה, ולשם מכוונים עיקרי דברינו.

מן המפורסמות הוא שהשגרה שוחקת את נפש האדם. אדם שעבודת ה' שלו נעשית ללא חידוש, הבא מצידו או מסביבתו, חש רגשות של

היום הזה ה' א-להיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך (דב' כו:ז).

רבינו בחיי¹ שואל על כך:

היום הזה ה' א-להיך מצוך לעשות. בשנת הארבעים היה עומד והוא אומר: "היום הזה", והלא יש ארבעים שנה שקבלו את התורה?...

נדון בשאלה זו בשני מסלולים; על דרך הפשט ועל דרך הדרש.

א. דרך הפשט

1. רמב"ן

היום הזה ה' א-להיך מצוך לעשות – הנה השלים משה לבאר את התורה ולחדש כל המצוות אשר ציווה אותו השם לחדש להם, ולכך אמר: "היום הזה ה' א-להיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים", כי כבר השלמתי לך הכל.

לדעת הרמב"ן, אפוא, משה מדגיש שהשלים את העברת מצוות ה' לעם בעת הזאת – "היום הזה", ומכאן הציווי הבא בסיפא של הפסוק: "ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך".

2. אלשיך²

כי 'היום הזה' הוא יום תשלום הארבעים שנה שקבלו את התורה, ועל היום הזה הוא אומר בפרשה זו "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות... עד היום הזה" (דב' כט:ג). ואמרו רבותינו ז"ל (עבודה זרה ה ב): "מכאן שאין אדם יורד לסוף דעתו של רבו עד ארבעים שנה", שהוא על כי "ביום הזה" האמור בפרשה שלמו הארבעים שנה, נמצאו כי עיקר קבלת התורה ומצותיה הוא ביום הזה כי שלמו בה לשמוע אותה והשכילו סוף כונתה.

המפרש מסב את תשומת לבנו לפסוק נוסף בפרשתנו שבו מופיע הביטוי: "היום הזה", ומסיק מההקבלה בין שני הפסוקים, באמצעות דרשת חז"ל, שמדובר בתהליך הטמעה של הבנת המצוות שהגיע לבשלות בשלב זה. כלומר, האלשיך, כמו הרמב"ן, מצביע על סיום תהליך, אלא שהרמב"ן

* ד"ר יאיר ברקאי הינו ראש מכללת ליפשיץ לשעבר.

** המאמר מוקדש לזכרו של אחי, משה צבי ז"ל.

1 רבנו יהודה בן אשר אבן חלואה המכונה 'בחיי', 1255-1340, חי בסרגוסה שבספרד.

2 רבי משה אלשיך, 1506-1600 פרשן ומחבר דרשות מפורסמות על התורה, שד"ר ופוסק בצפת.

3 רבי חיים בן עטר, 1696-1743, מרוקו-ירושלים, מגדולי פרשני המקרא בתקופת האחרונים.

4 לשון רש"י: "בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאילו בו ביום נצטווית עליהם". רעיון דומה נמצא ברש"י גם בשמ' יט:א; במ' ח:ג; דב' כז:ט.

4. 'דגל מחנה אפרים'⁸ (לדב' פרשת עקב).
עיקר המצוות היא האמונה; להאמין בה'.
ומי שהוא מאמין בה' יכול להתפלל בכל
יום, כי אם הוא מאמין שה' הוא **מחדש בכל
יום תמיד מעשה בראשית** הוא בכל יום
בריה חדשה וכל העולמות הם ברואים
חדשים. וצריך להתפלל וליתן שבח והודיה
למי שברא הכל וגם ברא אותנו להתפלל על
נפשו ונפש אשתו ובניו ועל פרנסתו וכל
טוב. ואם אינו מאמין באמונה שלימה
שהקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית
התפילה והמצוות נעשין אצלו **כדבר ישן
ורגיל ונמאס אצלו לדבר דברים אחדים בכל
יום ויום...**

ההתחדשות בתפילת האדם יסודה באמונת
המתפלל, והיא המקור ליכולת ההתחדשות⁹
הנובעת מהזיקה להתחדשות העולם בכל יום:
"המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית". מורי
החסידות מלמדים, שעל ידי התפילה, התורה
והמעשים הטובים אשר אדם עושה בכל יום ויום,
הוא בונה עולמות למעלה. מכיוון שבכל יום
מתחדשים העולמות למעלה, הרי שחידושם תלוי
במעשה התחוננים. לכן בכל יום יהיו דברי תורה
חדשים בעיניו, כדי שיתחדשו וייבנו העולמות על
ידו.

בכל יום מתגלה קשר ייחודי בין העולם לבין
התורה, ומתוך כך הלומד יכול לראות בתורה פנים
חדשות. החידוש מרענן ומשמח, והלימוד והתפילה
נראים אחרת. בעקבות דברינו, סופו של הפסוק
שבו פתחנו מקבל משמעות נוספת. אם אכן נקיים
את: "וְשִׁמְרֶתָ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם כְּכֹל לְבַבְךָ וְכָל נַפְשְׁךָ",
נזכה להתחדשות בעבודת הבורא.

נסיים דברינו בבית האחרון של "שירי סוף
הדרך" של לאה גולדברג,¹⁰ המבטא אף הוא את
חיוניות ההתחדשות.

לְמַד אֶת שְׁפֹתַי בְּרִכָּה וְשִׁיר הַלֵּל
בְּהִתְחַדֵּשׁ זְמַנְךָ עִם בְּקָר וְעִם לַיִל,
לְבַל יְהִיָּה יוֹמֵי הַיּוֹם כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם.
לְבַל יְהִיָּה עֲלֵי יוֹמֵי הַרְגֵל.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא
לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של
אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.
f הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

8 רבי משה חיים אפרים מסדילקוב, 1742-1800, היה
נכדו של הבעל שם טוב, מממשיכי דרכו ומסופריה
הראשונים של החסידות.

9 עדים לדרישה זו אנו מוצאים בפרקי התהלים
המשוובצים בתפילת שחרית (קמ"ט), ובמזמורי
קבלת שבת (צ"ו; צ"ח). וכן: "שירה חדשה שבחו
גאולים" שלפני תפילת העמידה.

10 מוקדם ומאוחר, רמת גן תשל"א, עמ' 188.

התקבעות,⁵ חזרה מדכאת, שבהמשך עלולה להביא
אף לניווט הכוחות הגלומים בו.

2. בפרשתנו, עם ישראל עומד לקבל את
התורה פעם נוספת, אך באופן שונה ממעמד הר
סיני. הבנה זו מדויקת במילים "היום הזה", וכך
דורשים חז"ל ב'**מדרש תנאים**' לדב' כו:טז:

"היום הזה ה' א-להיך מצוך", כבר ישראל
היה להן ארבעים שנה ואתה אומר "היום
הזה"? ללמדך, כיון ששנה להן משה את
התורה וקבלוה בסבר פנים יפות, העלה
עליהן המקום כאילו אותו היום קיבלוה
מהר סיני.

מה התחדש "היום"? התשובה לכך היא, שהדבר
תלוי בעמדה הנפשית שלנו, ביחס הנפשי שלנו
לתורה. כשמשנה רבנו עומד כעת, ערב הכניסה
לארץ, ושונה לישראל את התורה, כולם שותים
בצמא את דבריו ומקבלים אותם בשמחה ובסבר
פנים יפות, בשונה ממתן תורה בסיני ששם היא
ניתנה בכפייה.⁶ לכן נחשב הדבר כאילו ניתנה להם
התורה מחדש. המדרש ממשיך:

דבר אחר, כל זמן שישראל עסיקין בתורה
מעלה עליהן הקדוש ברוך הוא כאילו אותו
היום קבלוה מסיני, לכך נאמר: "היום הזה
ה' מצוך לעשות".

מתן תורה אינו אירוע חד-פעמי, אלא מעמד
המתמשך לאורך כל הדורות. המדרש (פסיקתא
זוטרתא דברים יא ע"א) מלמדנו שניתן לקבל תורה
כל יום:

"אשר אנכי מצוך היום", שיהו בכל יום ויום
כמו חדשים בעיניך **כאילו קבלתם היום**
מהר סיני.

ההתחדשות בקבלת התורה קשורה במצבו הנפשי
של המקבל. לשם כך הוא צריך להביא את עצמו
למצב של: "כמו חדשים בעיניך".

3. כדברי ה'שפת אמת',⁷ בפרשתנו:

וכפי מה שהאדם מברר החיות שבכל דבר
ובעיניו **כחדשים** נתגלה לו **ההתחדשות**
באמת וזה שנאמר "שמוע בישן תשמע
בחדש" (ברכות מ ע"א). שכפי מה שמאמין
שיש בחי' גנוזה מהש"י אף שנסתר מבחוץ,
כך זוכה להתגלות הפנימיות כנ"ל.

חפץ לב המתבונן בלימוד התורה הוא זה שמביאו
להתחדשות ולהתבוננות מעמיקה יותר, והוא הדין
באשר לתפילה.

5 רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע ובתפילה.
וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא
רחמים ותחוננים לפני המקום ברוך הוא... (משנה,
אבות ב, ג).

6 שבת פח ע"א: "מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא
עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם
מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא
קבורתכם".

7 רבי יהודה אריה ליב אלטר 1847-1905, האדמו"ר
השלישי בשושלת האדמו"רים בחסידות גור. דברים
ברוח זו כתב גם הרב קוק ב"עין איה", כך שני:
ברכות פרקים ו, לז, ירושלים ת"ש, עמ' 175.